

An Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Scrúdú Ardteistiméireachta, 2001

L Aidín - Ardleibhéal

(400 marc)

Dé Céadaoin, 20 Meitheamh – Tráthnóna 2.00 go dtí 5.00

1. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[75]

A. Laidin a chur ar:-

Nuair a chonaic sé go raibh mórán de na comhghuailithe gortaithe, d'iarr an consal cabhair. Tháinig marcshlua a thapúla agus ab fhéidir ó Chapua, coisithe ón Róimh. Theastaigh uathu ar fad cabhrú. Tar éis dó gach duine a thabhairt le chéile, d'ordaigh an consal do roinnt saighdiúirí iad siúd a bhí gortaithe a iompar ar ais go dtí an campa. Ghríosaigh sé an chuid eile de na saighdiúirí troid go cróga agus cur i gcoinne an namhad. D'fhiafraigh roinnt saighdiúirí a shéan go raibh siad meata, cén fáth a raibh siad ag dul i mbaol ar son comhghuailithe Éilbhéiseacha. "Má throidimid, marófar sinn." Ach bhí an consal chomh feargach sin nár éist sé.

séanaim: nego. meata: ignavus. Éilbhéiseach: Helveticus.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna go léir a leanann é:-

(Éiríonn na trí léigiúin i bPannonia míshocair)

Tum tres Pannonicae legiones seditionem facere coeperunt. Junius Blaesus, morte Augusti audita, munera laxaverat; iam milites inertia et otio gaudebant. Erat miles Percennius quidam, qui pessimos ex militibus nocte ita adloquebatur: 'Quam diu hanc servitutem passuri sumus? Decem tantum in diem asses accipimus, verbera centurionum, vulnera hostium toleramus. Praetoriani contra binos denarios accipiunt, post sedecim annos domum redeunt et minus periculorum suscipiunt in urbe quam nos apud horridas gentes.' Haec verba furorem accendunt. Magno clamore tres aquilas legionum uno loco colligunt; simul exstruunt tribunal conspicuum. Interea Blaesus advenit multaue dicendi arte persuasit eis ut legatos ad Tiberium mitterent. Modica fit tranquillitas inter milites.

munus: dualgas. as: bonn airgid ar fiú ceathrú pingine é, feoirling. verber: lasc fuipe.
denarius: pingin. tribunal: ardán.

(i)	Cad a bhí á bheartú ag na trí léigiúin?	(4)
(ii)	Cad a rinne Junius Blaesus nuair a chuala sé faoi bhás Augustus?	(4)
(iii)	Cé mar a chuaigh an scéal i bhfeidhm ar na saighdiúirí?	(8)
(iv)	Cad a rinne Percennius?	(8)
(v)	Scríobh aon fhocal amháin ón sliocht thuas a insíonn dúinn cad a mheas Percennius de shaol an léigiúnaigh.	(4)
(vi)	Cé mar a chuireann Percennius síos ar phá agus ar choinníollacha oibre an léigiúnaigh?	(9)
(vii)	Cén fáth a measann Percennius go mbíonn saol níos fusa ag an saighdiúir Praetórach ná mar a bhíonn ag an léigiúnach?	(12)
(viii)	Cén éifeacht a bhíonn ag focail Percennius?	(5)
(ix)	Cé mar a ghníomhaíonn na léigiúnaigh?	(10)
(x)	Cé mar a dhéanann Junius Blaesus iarracht cúrsaí a shuaimhniú?	(6)
(xi)	An éiríonn leis? Mínigh do fhreagra.	(5)

2. Cuir Gaeilge ar **trí cinn ar bith** de na sleachta **A, B, C, D.** (Tá na marcanna céanna ag dul do na sleachta go léir sa cheist seo):- [130]

A.

(Sroicheann Scipio "Ceann Tíre Álainn" ar chósta na hAfraice)

Scipio, ut in conspectu terrae fuit, precatus deos ut bene rei publicae res eveniret, dare vela et terram petere iussit. Vento eodem ferebantur, sed nebula conspectum terrae ademit et ventus premente nebula cecidit. Nox deinde incertiora omnia fecit; itaque ancoras, ne aut inter se concurrerent naves aut terrae inferrentur, iecerunt. Ubi illuxit, ventus idem coortus nebula disiecta aperuit omnia Africae litora. Scipio quod esset proximum promontorium percontatus, cum "Pulchrum Promontorium" id vocari audisset, 'placet omen' inquit, 'huc dirigite naves.' Eo classis decurrit, copiaeque omnes in terram expositae sunt.

Livias

precor: guím. adimo: múchaim. percontor: fiosraím.

B.

(Déanann Celaeno tairgireacht gurb é an pionós a chuirfear ar na Traígh de dheasca thréada na n-Arpach a mharú ná nach sroichfidh siad an Iodáil go dtí go gcuirfidh an t-ocras iallach orthu a gcuid bord a ithe)

una in praecelsa consedit rupe Celaeno,
infelix vates, rumpitque hanc pectore vocem;
'bellum etiam pro caede boum stratisque iuvenis,
Laomedontiadae, bellumne inferre paratis
et patrio Harpyias insontes pellere regno ?
accipite ergo animis atque haec mea figite dicta.
Italiam cursu petitis ventisque vocatis;
ibitis Italiam portusque intrare licebit.
sed non ante datam cingetis moenibus urbem
quam vos dira fames nostraeque iniuria caedis
ambesas subigat malis absumere mensas.'

Veirgil

praecelsus: ard. caedes: slad. iuvenca: bodóg. Laomedontiadae: Traígh. insons: neamhurchóideach.
figo: greamaím. licebit: ceadófar do. ambesus: cogainte, creimthe. subigo: cuirim iallach ar.
mala: cnámh géill.

C.

(Ní féidir le Micipsa fáil réidh le Jugurtha go hoscailte: téann sé i muinín seifte cliste)

Micipsa tametsi initio laetus fuerat, existimans virtutem Jugurthae regno suo gloriae futuram esse, tamen postquam Jugurtham magis magisque crescere intellegit, vehementer permotus, multa cum animo suo volvebat. Studia Numidarum in Jugurtham accensa sunt, atque si interfecisset talem virum dolis, timebat ne qua seditio aut bellum oreretur.

His difficultatibus circumventus ubi videt neque per vim neque insidiis opprimi posse hominem tam acceptum popularibus, statuit eum obiectare periculis et eo modo fortunam temptare. Igitur bello Numantino Micipsa cum ad Romanos equitum atque peditum auxilium mitteret, sperans vel ostentando virtutem vel hostium saevitia facile eum occasurum, praefecit Jugurtham Numidis quos in Hispaniam mittebat.

Sallust

tametsi: cé go. virtus: misneach. studium: dea-thoil, cion. dolus: calaois. insidiae: comhcheilg.
acceptus: a dtugtar an-taitneamh dó. obiecto: caithim isteach. ostentando: le linn dó a bheith ag maíomh as.
occido: faighim bás. praeficio: cuirim i gceannas.

D.

(An domhan athraithe faoin tuile)

iamque mare et tellus nullum discrimen habebant;
omnia pontus erat; deerant quoque litora ponto;
occupat hic collem; cymba sedet alter adunca,
et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
ille super segetes aut mersae culmina villae
navigat; hic summa piscem deprendit in ulmo.
figitur in viridi, si fors tulit, ancora prato,
aut subiecta terunt curvae vineta carinae.
et, modo qua graciles gramen carpsere capellae,
nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
nat lupus inter oves; fulvos unda vehit leones;
unda vehit tigres.

Ovid

desum: níl agam. hic ... alter: duine amháin ... duine eile. cymba: bád. aduncus: cuarach.
aro: treabhaim. seges: barraí. culmen: díon. ulmus (b): crann leamháin. pratium: móinéar.
tero: cuimlím, brúim. vinetum: fíonghort. capella: gabhar. phoca: rón.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[90]

A.

(60)

(i) Cuir Gaeilge ar:-

Iam Hadrumetum pervenerat Hannibal; unde, ad reficiendum ex iactatione maritima militem paucis diebus sumptis, excitus pavidis nuntiis omnia circa Carthaginem obtineri armis adferentium magnis itineribus Zamam contendit. Zama quinque dierum iter ab Carthagine abest. Inde praemissi speculatores cum excepti ab custodibus Romanis deducti ad Scipionem essent, traditos eos tribuno militum, iussosque omisso metu visere omnia, per castra qua vellent circumduci iussit; percontatusque satin per commodum omnia explorassent, datis qui prosequerentur retro ad Hannibalem dimisit. Hannibal nihil quidem eorum quae nuntiabantur - nam et Masinissam cum sex milibus peditum quattuor equitum venisse eo ipso forte die adferebant - laeto animo audivit.

Livias

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag dul do gach ceist acu):- (30)

- (a) Pléigh an tuairim go hachomair go raibh Scipio bog agus, san am céanna, praiticiúil sa tslí ar chaith sé le Masinissa i gCaibidil 14 de Leabhar XXX.
- (b) Nótaí gearra a scríobh ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:
Lutatius; Laelius; Mago; Gisgo.
- (c) Pléigh an tuairim go hachomair go bhfuil dearcadh Liviais i leith na cogaíochta agus na Róimhe le brath go láidir ar óráid Hannabail chuig Scipio ag tús na gcomhráití síochána idir an bheirt cheannairí.
- (d) "Tá bua Liviais mar scéalaí le feiceáil go soiléir i Leabhar XXX." An tuairim seo a phlé go hachomair.
- (e) Scríobh nóta gairid ar an bpáirt atá ag Scipio i Leabhar XXX.

B.

(i) Cuir Gaeilge ar:-

(60)

tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
incipit, et dono divom gratissima serpit.
in somnis, ecce, ante oculos maestissimus Hector
visus adesse mihi, largosque effundere fletus,
raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento
pulvere, perque pedes traiectus lora tumentes.
hei mihi, qualis erat ! quantum mutatus ab illo
Hectore, qui redit exuvias indutus Achilli,
vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignes !
squalentem barbam, et concretos sanguine crines,
vulneraque illa gerens, quae circum plurima muros
accepit patrios. ultro flens ipse videbar
compellare virum, et maestas expromere voces.

Veirgil

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceistanna seo a leanas. (Tá deich marc ag dul do gach ceist acu):- (30)

- (a) Cad a dúirt Aenéas le Heictear sna línte a leanann an sliocht thuas? Cén freagra a thug Heictear air?
- (b) "Tá *Aenéid II* ag cur thar maoil le radharcanna atá lán de bheocht agus éagsúlacht." Déan an tuairim seo a phlé go hachomair.
- (c) Scríobh go hachomair ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:
Menelaus; Tenedos; Coroebus; Minerva; Creusa.
- (d) Gan an *Aenéid* a chur san áireamh, scríobh tuairisc ar scríbhinní Veirgil.
- (e) "Bhí an brú a bhí sa mhullach ar na Traígh an Capall Adhmaid a thabhairt isteach sa chathair chomh díocasach sin nárbh fhéidir cur ina choinne." Pléigh an tuairim seo go hachomair.

4. (i) Freagair (a) nó (b):-

[30]

(a) Míniú tuiseal *proelio* agus *certaminis* agus modh *sustineri* sa sliocht seo a leanas:-

Ita tum a paucis proelio accenso omnem utrimque postremo equitatum certaminis studium effudit. Ac dum sincerum equestre proelium erat, multitudo Masaesuliorum ingentia agmina Syphace emittente sustineri vix poterat.

(10)

(b) Míniú tuiseal *Troia* agus *bello* agus modh *fecissent* sna línte seo a leanas:-

'saepe fugam Danai Troia cupiere relictas
moliri et longo fessi discedere bello; -
fecissentque utinam! - saepe illos aspera ponti
interclusit hiemps et terruit Auster euntes.

(10)

(ii) Scríobh síos príomhranna na mbriathar seo a leanas:-

(10)

progredior, defendo, deleo.

(iii) Ainmnigh meadaracht na líne seo a leanas agus déan na cainníochtaí a mharcáil:-

(10)

summovet lictor miseris tumultus.

5. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór **ceist amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus **ceist amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag dul do gach ceist acu):-

[75]

A.

- (i) "Cé gur theip ar pholasáí leathnaithe míleata Ágastais ar deireadh, léirigh an t-atheagrú a rinne sé ar ghléas an rialtais sibhialta gur shár-riarthóir a bhí ann." Pléigh an tuairim seo go hachomair.
- (ii) Scríobh cuntas ar phríomhghnéithe réimeas Thráiaian.
- (iii) Scríobh nóta ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas: Germanicus, nia Thibéiriais; Néaro; cearta sibhialta faoin impire Domitian; Nerva.

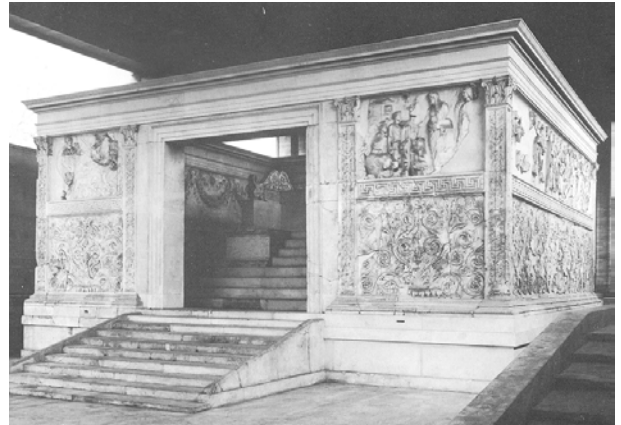
B.

- (i) (a) Scríobh nóta gairid ar thábhacht Chicearó mar pholaiteoir. (Ní gá tuairisc a thabhairt ar a shaol gairmiúil).
- (b) Ainmnigh na scríbhinní is tábhachtaí dá chuid agus scríobh nóta gairid ar thábhacht **dhá cheann** díobh.
- (ii) "Foirm ealaíne an-suimiúil is ea phéintéireacht bhalla Rómhánach toisc éagsúlacht mhór a bheith ag baint léi." Pléigh an tuairim sin go hachomair. Bíodh tagairt agat do phictiúir falla ar leith i do fhreagra.
- (iii) Tar éis féachaint ar Fhótagraif **A**, **B** agus **C**, freagair **dhá cheann ar bith** de na ceisteanna seo a leanas:-
- (a) Nóta a scríobh ar an bhfoirgneamh a shamhlófa le Fótagraf **A**.
- (b) Ainmnigh an struchtúr i bhFótagraf **B**. Déan cur síos ar na gnéithe is tábhachtaí a bhaineann leis.
- (c) Scríobh nóta ar an gcineál struchtúir atá i bhFótagraf **C**. Déan sampla **amháin** de struchtúr an-cháiliúil den chineál seo a ainmniú.

A

B

C

